tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 2 3 2003

Stephan Roest *In gesprek met...*

Meindert Otter

13 oktober 1975 was in het leven van Meindert Otter een bijzondere dag. Toen zette hij voor het eerst voet op de zilte bodem van het wad ten oosten van Den Helder.

Als 33 jaar oude voormalige bouwvakker moest Meindert Otter ander werk zoeken. Bakstenen hadden de rug van hun metselaar gesloopt. Iets anders moest het worden. 3 Maanden later was Meindert aangenomen in het Balgzand. Hij kende het verschil wel tussen een Scholekster en een stern, maar daar was dan ook alles mee gezegd. Geen probleem, zolang de kersverse bewaker maar auto's kon herkennen. Auto's van pierenstekekers en dagjesmensen. Bezoekers die de rust in het gebied verstoorden en daarom moesten worden geweerd. Daarvoor was Meindert in eerste instantie aangenomen. 28 Jaar later neemt Meindert Otter afscheid als de beheerder die een heel groot aandeel heeft gehad in het realiseren van het bijzondere natuurgebied dat het Balgzand nu is.
Naast pierenstekers en recreanten werd de rust in het Balgzand destijds veelvuldig verstoord door eierenrapers. "Die hadden het vooral voorzien op de eieren van kluten en sterns", zegt Otter, terwijl hij van achter de dijk over het wad uitkijkt. "De geraapte eieren gingen naar dierenparken in Japan en Duitsland. Dat is nu voorbij." Wie in het Balgzand niets te zoeken heeft, wordt subiet weggestuurd. "Ik leg wel altijd uit waarom we dat doen. Dan kweek ik hopelijk meteen een beetje steun voor onze aanpak. Besef dat de natuur hier heel kwetsbaar is, vooral in het broedseizoen. En als we dan tijdens excursies wel mensen toelaten, leer ik de aanwezigen niet alleen waarnáár je kunt kijken, maar vooral ook hoe. Ga niet op de dijk staan, want dan gaat alles in een straal van twee kilometer op de wieken. Blijf achter de dijk staan, met je hoofd er net bovenuit. Dan sta je verdekt opgesteld, de vogels zien je niet, en je hebt toch overzicht."

Zo staan we er dus bij: in de wind, licht voorover hellend en met de kijker aan het oog de horizon afspeurend.

Het is laag water, dus de meeste vogels zijn een eind weg. Die lopen de waterlijn af. Maar de vaste gasten hebben zich niet verborgen: Eidereenden, Tureluurs, Bergeenden en een Wulp, vlakbij onderaan de dijk. Een paar mannen die een eindje verderop pieren aan het steken zijn vallen ontzettend op in de grote leegte. " Hier mogen ze hun gang gaan. Vroeger zwierven ze uit over het hele gebied. Met constante onrust bij de vogels als gevolg. Een verbod voor het hele gebied was lastig. Je hebt toch mensen die zo'n verbod negeren en die waar ze maar willen even gauw wat pieren halen. Nu mogen ze hier in deze hoek van het gebied graven, zwerven ze niet uit en is de overlast tot een minimum beperkt."
De hoek waar Otter het over heeft, ligt pal achter natuurinformatiecentrum het Kuitje, iets ten noorden van industriegebied Oostoever. Een schoolklas banjert voorbij. Potjes, visnetjes, zeefbakjes in de hand. Op weg om te ontdekken wat er allemaal krioelt in het wad: de basis voor het rijke leven boven de grond. "Die kinderen, de toekomst, brengen we nu het een en ander bij zodat we straks niet weer hoeven te vechten voor behoud van het gebied". Geen overdreven bezorgdheid van de kant van Otter. Het was pas eind jaren zeventig dat definitief werd afgezien van inpoldering van het gebied. "Toen liepen hier nog 200 koeien en 600 schapen dwars door de broedkolonie. We hadden in die tijd vooral Kokmeeuwen, Visdieven en Scholeksters. Niet zo bijster veel soorten. Om dat te veranderen moesten die koeien en schapen eerst weg van de schorren. Toen dat gelukt was, ging het al snel beter. Het jaar daarop zaten er al 40 tot 60 paar Kluten te broeden."
De Kluut neemt in het hart van Meindert Otter een bijzondere plaats in. "Het is toch zo'n mooi beest. Sierlijk, met dat zwart wit, en heel gevoelig. Hij broedt hier nu wel, maar eigenlijk heeft de Kluut

Foto's: Hans Roersma.

het zwaar in het Balgzand. Ik heb er altijd veel aan gedaan om het de Kluut hier zo makkeljk mogelijk te maken." Dat de aanpak van Meindert succesvol is, bewijst een Klutenstand van, op zijn hoogtepunt, ongeveer 500 broedparen. Die kwamen er niet zomaar. De natuur werd een flinke hand geholpen. "Toen ik over een nieuw schor liep, merkte ik dat de oppervlakte hard was geworden. Droogte en zout waarschijnlijk. Ik heb toen al wandelend met de hak van mijn laars zo'n honderd kuiltjes gedraaid. Gewoon om eens te kijken wat er gebeurt. Waren er daarna mooi 40 gevuld met het broedsel van kluten. Weer wat ontdekt, denk ik dan. En zo ben ik bezig. Ik ben geen wetenschapper hoor, meer een soort waarnemer. Ik kijk naar het water, het land, de planten en de dieren. Wat kan de oorzaak zijn van een bepaalde verandering? Dan onderneem ik voorzichtig actie en bekijk het resultaat. Zo komen we verder."

Helaas reikt de invloed van Meindert Otter niet altijd ver genoeg. Visserij rond de Spieringbank is volgens hem de oorzaak van het achteruitlopen van de Kokmeeuwenstand in het Balgzand. "Vroeger hadden we hier 8000 paar op het Van Leeuwenhuisschor. Nu zijn het er nog maar 4000. De eieren zijn er wel, de jongen komen ook uit, maar ze raken niet in de veren. Slechts 1 op de 3 pullen gaat de lucht in. Ik concludeer dat voedselgebrek de oorzaak is. Garnalenvissers halen in de buurt alles overhoop. Door de overheid te wijzen op de Planologisch Kernbeslissing Waddenzee wilde ik dat ze het garnalenvissen in doodlopende geulen zouden verbieden. Dat is niet gelukt." De minister zegt dat de Waddenzee een natuurgebied is waar Nederland trots op kan zijn. Maar zo'n zes ministeries besturen het gebied en die weten niets van elkaar. De ene gaat over natuurbescherming, de ander geeft vrolijk een vergunning aan mechanische pierenstekers. Die halen alles overhoop, net als kokkelvissers. Ze laten echt een woestijn achter. Als waarnemer zie ik dat. De grond wordt omgehusseld, gezeefd, gespoeld en dood weer teruggeplempt. Al 27 jaar wachten we op een overheidsonderzoek dat moet aantonen of mechanische pierenvisserij schadelijk is of niet. Tja"

Practisch, zonder dogma op het doel af, dat kenmerkt de aanpak van Meindert Otter.

Een fraai staaltje van Meinderts aanpak is de manier waarop hij het het broedsucces van de Klutenkolonie wist te verbeteren. "Ik zag dat van de eerste broedsels midden in de kolonie veel jongen werden doodgepikt. Die moesten vanuit de kern van de kolonie, langs andere nesten naar buiten om voedsel te zoeken. Veel pullen haalden dat niet; ze werden onderweg te vaak aangevallen door Kluten die nog zaten te broeden. Het jaar daarop heb ik in het midden van de kolonie, waar de eerste paren nestelen, een paaltje gezet met een plastic dingetje er aan. De Kluten bleven daar uit de buurt. Hun nesten kamen in een wijde boog om het paaltje te liggen De kolonie had nu niet meer de vorm van een ronde vlek, maar van een soort cirkelvormig lint. De jongen zaten altijd dichtbij de rand van de kolonie. Het broedsucces ging met sprongen vooruit."
"Sommigen zeggen dat het geen natuur meer is die ik achterlaat. Dat kan zijn. Maar dat weten al die kluten niet, en al die andere vogels en dieren die hier nu weer leven."

U kunt het beste zelf eens kijken in het Balgzand. Er is een aantal observatiepunten aangelegd langs de dijk. In de Landschapswinkel in Castricum is een brochure over het Balgzand te koop. Naast wat algemene informatie over het gebied, staan daar de observatiepunten precies aangegeven.

Meindert Otter ziet u er voorlopig niet. Hij heeft nog 7000 dia's te catalogiseren. Er ligt een groententuin van 350 vierkante meter op hem te wachten. En er zijn kleinkinderen. Dus u begrijpt het wel, Meindert Otter verovert na 28 jaar Balgzand een nieuw leven.